

NÁSTRAHA

Plechový kufřík mohl každou chvíli explodovat. Nástražných systémů je spousta, někdy stačí nebezpečným zavazadlem jen pohnout, jindy dojde k výbuchu po nadzvednutí víka, jsou dokonce senzory, které reagují na hluk a neštěstí způsobí i hlasitější slovo.

Pyrotechnici připravili rozstřelovač. V podstatě jde o takový dálkově ovládaný samostříl, někdy používá silný proud vody, nebo speciální projektil, odborníci vědí, jaká munice je v dané situaci nevhodnější.

V bezpečné vzdálenosti všechno sledovala různorodá skupina přihlížejících. Francouzi, Angličané, Dánové, Němci, deset států vyslalo své zástupce do výcvikového prostoru v Boleticích.

Angličan v šedivém overalu mávl rukou. Pal! zavelelo gesto. Ozval se výstřel, proděravělý kufr odletěl o několik metrů dozadu, nic dalšího se nestalo. Tentokrát uvnitř žádná výbušnina nebyla.

BABYLON

Praví se, že proslulou babylonskou věž stavěli amatéři. Kdyby šlo o skutečné odborníky, dohodli by se i přes zmatení jazyků, společná profese je nadnárodní. Na pátém setkání pyrotechniků s mezinárodní účastí ve vojenském výcvikovém prostoru v Boleticích sice byli k dispozici tlumočníci, ale moc se nenadřeli. Experti na výbuchy si rozuměli perfektně.

„Vlastně nás tenkrát, před šesti lety, ani nenapadlo, do jaké šíře se celá záležitost rozroste,“ poznamenal jeden z hlav-

ních organizátorů a tiskový mluvčí Karel Ludvík.

„Na začátku jsme byli tři. Za vojáky já a kolega Ivan Novotný z Bechyně, za policisty Ladislav Zágiba z policejní Správy Jihočeského kraje. Uvědomili jsme si, že vedle odborných konferencí, kde se scházejí špičky resortů, chybí nějaké setkání řadových pyrotechniků, kde by si mohli předávat zkušenosti z nejběžnější praxe. Jinak totiž pracuje armáda, jinak policie, sousední státy mají

také své specifické postupy, a pokud by se všechno podařilo zkombinovat, mohlo by to profesi náramně prospět. Samotný nápad by ovšem mnoho neznamenal, kdyby nám nevyšli vstříc armádní i policejní velitelé. Za všechny jmenuji alespoň podplukovníka Janíka, který pro podobná setkání otevřel dveře do vojenského výcvikového prostoru v Boleticích, kde jsou i dostupné možnosti ubyto-

Vcelku jednoduché zařízení, které pomocí stanu a dekontaminační pěny dokáže zlikvidovat špinavou bombu

armády či policie. Například některé typy nových pyrotechnických robotů nebo bombdeky, které zabraňují rozletu střepin a omezují účinky výbuchu.“

DÁVNÉ KOŘENY

Dějiny pyrotechniky se táhnou od úsvitu věků a těžko hledat nějaký přesný začátek. Řecký oheň například, to byla tajemná směs hořící i pod vodou, která pomohla Byzantské říši zlikvidovat arabské nájezdy nebo zničit vojsko kyjevského knížete Igora. Strašlivá zbraň se pou-

teristický atentát, který si Angličané dodnes pravidelně připomínají každého pátého listopadu. V roce 1605, za panování protestantského Jakuba I., se skupina katolických spiklenců rozhodla vyhodit do povětří budovu anglického parlamentu. Výbuch byl naplánován na dobu zasedání obou sněmoven, na kterém měl být přítomen i král. Sklepy pod budovou byly zavezeny sudy se střelným prachem, doutnáky byly připraveny. Ke zmaření atentátu vedla náhoda. Jeden ze spiklenců poslal svému příteli anonymní dopis, v němž ho varoval a doporučoval, aby se

Bez ohledu na různost jazyků si experti vzájemně rozuměli

parlamentní schůze neúčastnil. List převzala královská ochranka, která odhalila nejen připravené nálože, ale zadržela i hlavního organizátora atentátu, jistého Guy Fawkesa, se zapáleným lumem v ruce. Přestože v té době ještě neexistovaly přesnější propočty ničivých účinků detonace, z množství střelného prachu bylo zřejmé, že nebyť policejního zásahu, ubíraly by se dějiny mocné Anglie poněkud jinou cestou.

ŠPINAVÁ BOMBA

Na boletickou střelnici praží sluníčko a zástupce jedné britské firmy předvádí stan. Vypadá obyčejně a skromně, za deště by potěšil každého vodáka či trampa. Jenže tentokrát nejde o žádné turistické vybavení.

Špinavé bomby představují vážné nebezpečí, zvláště pokud se dostanou do rukou teroristů. Jedná se o nálože obsahující vedle klasické výbušniny také radioaktivní či biologický materiál, jejichž explozí může být zamořen poměrně velký prostor.

Názorná ukázka předvádí takový výbuch. Ohlušující rána, gejzír hlíny prachu a dýmu. Mírný vítr pak posouvá temný mrak nad boletickými stráněmi.

Druhý pokus se stejnou náloží. Odborníci překrývají bombu malým stanem,

Uznávané pyrotechnické firmy předvádějí nejnovější techniku

vání. A zájem v řadách pyrotechniků překonal všechny předpoklady. Pokud jsme v prvním roce měli přibližně padesát hostů, letos už se blížíme k dvěma stovkám, z původních tří zahraničních delegací je jich dnes deset. Pětidenní program je rozdělen na dopolední a odpolední bloky, před obědem přednášky a odborné referáty, po něm praktické ukázky a předvádění novinek v terénu. Řada pomůcek se na našem setkání objevila poprvé a dnes už patří k běžnému vybavení

žívala téměř osm století, poslední zpráva o jejím nasazení je z doku 1453, z časů obléhání Cařihradu Turky. Později bylo toto snad nejpřísněji střežené vojenské tajemství zapomenuto a dodnes o složení zápalné směsi kolují pouze dohady.

Střelný prach, to je další kapitola, která by mohla stát u zrodu pyrotechniky. Zřejmě byl vynalezen v Číně a původně byl používán k výrobě petard a slavnostních ohňostrojů. Ve třináctém století pronikl do Evropy, kde se postupně rozvinula výroba palných zbraní, což předznamenalo konec slávy obrněného rytířstva.

Za zmínku možná stojí i jeden vpravdě

Rozstřelovače jsou ovládány dálkově

a pak překvapeně pozoruje policisty prchající z budovy dveřmi a okny. První zkoušku, jak reaguje nálož na pohyb, totiž předvedl takový člověk osobně a má víc štěstí než rozumu, že to přežil.

Druhý typ tvoří zpravidla moderní sběrači pokladů, co s minohledáčkami obcházejí kraj ve snaze najít nějaké vzácné kovové

Jednotlivé ukázky vyvolávaly odborné debaty

který je vzápětí naplněn rychle tuhnoucí pěnou.

Ted! Dochází k odpálení, ale rána je jen tlumená, zdá se, že se do okolního prostoru nedostalo vůbec nic. Specialisté na dekontaminaci mají ulehčenou práci.

Vývoj oboru nazývaném pyrotechnika má prudké tempo. Přicházejí nové typy trhavin i nástražných systémů, práce v oboru nutí člověka neustále se učit. Kdysi se říkávalo, že žádný pyrotechnik nemá čas zestárnout. To už našťastí dávno není pravda. Těžkých a smrtelných úrazů je v této profesi v České republice minimum, což je statistický fakt, který se sluší zaklepat na dřevo.

NÁLEZCI MUNICE

Čištěm otřásla další exploze, malý knírač, který se ocitl mezi obecnstvem, ani nemrkl brvou. Ostatně ve výcviku psů odhalujících výbušniny patříme k nejlepším na světě a zahraniční kynologové se k nám jezdí učit.

„Na našich setkáních v Boleticích se spíš zajímáme o přípravu psovodů,“ poznamenal inženýr Vlastimil Prokop z Vyšší policejní školy ministerstva vnitra v Pardubicích.

„U nich totiž hrozí velké nebezpečí spočívající v překročení kompetence. Když zvěře nějakou nástrahu či nálož objeví, je nutno někdy celé hodiny čekat na příjezd odborníka, a to vyvolává poku-

Uvnitř by mohl být radioaktivní či biologický materiál

šení zlikvidovat výbušninu vlastní silou. Což může být osudové. Proto tu kolegům předvádíme, jak mohutné mohou takové exploze být a neustále varujeme před jakoukoliv lehkomyšlností.

Obecně lze nálezy munice rozdělit do takových tří typů. Jeden přinese svůj objev na nejbližší policejní oddělení

předměty. Stará munice je většinou nezájímá, klidně ji vyskládají někam na okraj lesní cesty a pokračují dál. Tady je velké nebezpečí, že se objeví někdo další, nejčastěji jsou to zvědavé děti a nešťastí je na světě.

Dálková likvidace podezřelé nástrahy

Prvními psy cvičenými na odhalování výbušnin byli malí knírači

Třetí typ odpovídá případu, který jsem zažil poměrně nedávno. Chlapík si všiml, že si venkovští kluci hrajou s ručním granátem, sebral jim ho, odnesl za vesnici a opatrně položil doprostřed pole. Pak si přinesl židli, usadil se v bezpečné vzdálenosti a hlídal nález do té doby, než přijeli odborníci. To je myslím nejlepší způsob chování, jaké mohu při objevu nějaké staré munice doporučit.“

ÚNOSCE

Šedivá je teorie, leč věčně zelený je strom života. V přestávce mezi ukázkami vytvářeli experti na výbušniny drobné hloučky, ve kterých bylo co vyprávět.

„Já dnes dělám pyrotechnika zásahové jednotky, ale začínal jsem na odboru kriminalistické techniky a expertiz v Praze,“ řekl komisař poručík Luboš Turek. „Jeden z mých prvních případů měl vlastně kořeny na severu, v Liberci. Tam se objevil pološilný chlapík a s ručním granátem v ruce začal ohrožovat okolí. Vyhořoval, že to hodí mezi lidi, je mu prý jedno, kolik jich pozabíjí. Policisté se s ním pokoušeli vyjednávat, ale moc to nepomohlo. Nakonec ten blázen přinutil jednoho uniformovaného kolegu, aby s ním nasedl do auta a odvezl ho, kam bude chtít. Moc ujasněné to ovšem neměl. Nejdřív toužil po nějakém letišti, pak si to rozmyslel a chtěl do Prahy. A celou tu dobu měl odjištěnou efjedničku v pěsti. Dnešní nevojenská generace se už ve zbraních moc nevyzná, tak pár slov na vysvětlenou. Ruční granáty se v zásadě dělí na útočné a obranné. Ty útočné jsou celkem lehké, při explozi se rozletí poměrně málo střepin, efekt výbuchu je spíš psychologický. Obranný granát je těžší a mnohem nebezpečnější, a tohle byla ta horší varianta.“

Chlap se nechal odvézt do ulice Politických vězňů, tam vystoupil a řekl policistovi, že buď granát hodí mezi chodce, kterých byla kousek od Václavského náměstí spousta, nebo si od něj strážmistr dárek s označením F-1 převezme. Předal mu to a rychle zmizel za nejbližším rohem. Kolega z jedné podnikové vrátnice zatelefonoval pro pomoc, přijela zásahovka, chlapa se podařilo zadržet někde u Jindřišské věže. Ovšem problém s gra-

nátem tu byl pořád. Převzal jsem ho, nejdřív jsem uvažoval o tom, že se nechám odvézt někam za město, jenže už se stívalo a těžko bych hledal místo, kde by výbuch nikomu neublížil. Nakonec jsem z kancelářské sponky vyrobil takovou improvizovanou závlačku, tou jsem granát zajistil, rozebral, delaboroval a bylo po nebezpečí.“

PANELÁK

Historka sleduje historku, některé případy si člověk trochu pamatuje ze zpravidajských relací.

„Vzpomínáte například na ten podivný atentát krátce po převratu na Staroměstském náměstí?“ pokračoval komisař Turek. „Byla tehdy vážně zraněna jedna německá turistka, tuším, že přišla o oko. Výmetnice byla umístěna ve sportovní tašce na Husově pomníku. Vyšetřoval to tenkrát ohromný tým kriminalistů, pachatele se dopadnout nepodařilo a navíc o pár týdnů později se něco podobného odehrálo na Hostivařské přehradě. Účastnil jsem se tenkrát ohledání místa činu, našli jsme podobnou výmetnici, dělalo na tom bezpočet nejlepších odborníků, ale marně. Je to takový pyrotechnický pomníček a rád bych se dožil toho, aby byl ten starý případ konečně vyřešen.“

Jindy zase uprchl jeden nebezpečný vězeň, kolegové vypátrali, že se skrývá v jednom panelovém domě v Praze osm. Dřív, než si pro něj přišli, sám zatelefonoval a vyhrožoval, že celý činžák vyhodí do povětří. Proto byl zákrok bleskově rychlý. Zamčené domovní dveře otevřela výbušnina, policisté v několika minutách obsadili celý dům a uprchlého vězně zadrželi. Následná pečlivá prohlídka pak ukázala, že žádná nálož v paneláku není, šlo jen o docela planou výhrušku. Takových je samozřejmě spousta, ale vždycky je nutné postupovat tak, jako by hrozba byla zcela reálná.“

BOSNA

„Dvakrát jsem byl na armádních misích v Bosně,“ vzpomínal jeden z organizátorů boletického setkání Karel Ludvík, „kde jsem v rámci jednotek

IFOR a SFOR sloužil jako starší pyrotechnik. Tam člověk na vlastní kůži zažil něco podobného, co znali naši předchůdci z Dukelského průsmyku, Pamatuju třeba na jedno obrovské pole, na jehož odminování jsme se podíleli plyných šest měsíců. A samozřejmě jsme při tom jezdili i na jednotlivé nálezy. Jednou šlo například o jugoslávskou šrapnelovou minu PROM-1, které ležela uprostřed polní cesty kousek od zemědělské usedlosti. Nikdy nezapomenu na vděčnost člověka, kterému ta cesta patřila. Dva roky ji nemohl používat, bál se o děti i o stavení. Prioritou pyrotechnických týmů EOD ve vojenských zahraničních misích je zabezpečovat vlastní jednotky, osudy jednotlivých obyvatel jsou druhotné, to je starost místní armády a policie. Češi se snažili pomáhat mnohem víc a myslím, že si za to vysloužili obrovské sympatie. Třeba při likvidaci submunice čili malých protitankových a protipěchotních min, které se svrhávají z leteckých kontejnerů v obrovském množství. Je to velmi účinná zbraň, pokud ale pilot z nějakých důvodů nedodrží doporučenou výšku a shodí náklad v nižší letové hladině, munice se nestačí odjistit a v obrovském množství zůstává ležet na zahradách, ve větvích stromů, na střechách domů, v okapech, prostě všude. Jsou to tisíce kusů v různém stadiu odjišťování, likvidovat takové nebezpečí je dosti silný adrenalinový zážitek. I když to nebyla přímo naše povinnost, tak jsme to dělali a pomáhali tak vrátet lidem jejich domovy.“

ODJEZD

Poslední ukázky, poslední exploze, závěrečné rozhovory. Účastníci boletického setkání se rozjeli do neružnějších koutů Evropy, cvičiště utichlo.

Skupina lidí, kteří si v relativně poklidné mírové době vybrali jedno z nejnebezpečnějších povolání, většinou nebere svou profesi příliš dramaticky.

„Dejte pokoj,“ prohlásil jeden zkušený pyrotechnik. „Každé řemeslo má své problémy. Dneska je možná riskantnější absolvovat v automobilu cestu z Prahy do Brna.“

Antonín JIROTKA
Foto Václav ŠEBEK